

Κείμενο 1**Το χειραφετημένο σχολείο**

Συνομιλία του δημοσιογράφου Nolwenn Weiler με τη συγγραφέα του βιβλίου "Για ένα χειραφετημένο δημόσιο σχολείο", Véronique Decke. Για το περιοδικό Bastamag.

Λέτε πως το δημόσιο σχολείο μπορεί να αναλάβει ένα έργο χειραφέτησης, με την προϋπόθεση ότι θα έχουμε συνειδητοποιημένους εκπαιδευτικούς, πρόθυμους να χτίσουν ένα νέο καλύτερο κόσμο, πιο αλληλέγγυο και πιο συνεργατικό. Γιατί η στράτευση των εκπαιδευτικών είναι τόσο σημαντική;

Η δουλειά μας είναι να εκπαιδεύσουμε μία γενιά που θα καθορίσει την πολιτική μοίρα του κόσμου σε 25 χρόνια από τώρα. Δεν αρκεί να στοχεύουμε σε επιδόσεις στην ανάγνωση ή την αριθμητική. Είναι επιτακτική ανάγκη να έχουμε μία πολιτική θεώρηση για τον κόσμο που επιθυμούμε να έρθει. Αν θέλουμε να μπει ένα τέλος στις γυναικοκτονίες, πρέπει να μάθουμε στα μικρά αγόρια να σέβονται τη σωματική ακεραιότητα των κοριτσιών. Για τις προκλήσεις που σχετίζονται με την κλιματική υπερθέρμανση, είναι ακριβώς το ίδιο. Ήδη από το νηπιαγωγείο, μπορούμε να κάνουμε τα παιδιά να αναλογιστούν τι είναι η σπατάλη και το καπρίτσιο. Από το ένα στο άλλο, μπορούμε, καθώς μεγαλώνουν, να αναρωτηθούμε μαζί τους τι νόημα έχει να τρέφονται τα ζώα με σόγια που έχει κάνει τον γύρο του κόσμου. Ή γιατί θα έπρεπε να γράφουμε πάνω σε χαρτί που προέρχεται από δέντρα που έχουν κοπεί στην άλλη άκρη του πλανήτη. Αυτά μπορούν κάλλιστα να γίνουν στις τρεις τελευταίες τάξεις του δημοτικού. Πιστεύω ότι δεν μπορούμε να διδάσκουμε μόνο διηγούμενοι ιστορίες. Πως μαθαίνεται η ισότητα στα παιδιά, για παράδειγμα, αν μένουμε τελείως αδιάφοροι απέναντι σε ένα παιδί που κοιμάται στο δρόμο; Αυτό δεν γίνεται. Για να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη των παιδιών, πρέπει να υπάρχει μία ελάχιστη συνοχή ανάμεσα σ' αυτά που λέμε και σ' αυτά που κάνουμε. Την ηθική την εκλαμβάνουν κάθε μέρα από τα έργα μας.

Πώς μπορέσατε, στην καθημερινότητά σας, να βοηθήσετε τα παιδιά να βρουν κίνητρο;

Πολλοί εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι ένας κλιτικός πίνακας αρκεί να παρακινήσει ένα παιδί να μάθει, παραδείγματος χάρη, τον αόριστο. Αλλά ο πιτσιρικός θα βρει το κίνητρο για να μάθει τον αόριστο όταν θα γράψει μια ιστορία. Ας πάρουμε για παράδειγμα ένα παιδί που αποφασίζει να γράψει μία έκθεση για τους δεινοσαύρους. Μπορεί να γνωρίζει πολλά γι' αυτά, θα μας διδάξει πολλά πράγματα, όπως η διαφορά μεταξύ σαρκοφάγων και φυτοφάγων, θα φέρει μικρές φιγουρίτσες που συλλέγει και ούτω καθεξής. Αλλά μπορεί και να έρθει στην τάξη με τρεις προτάσεις που βρήκε στη Wikipeedia και τις οποίες δεν καταλαβαίνει καθόλου, ούτε και οι συμμαθητές του εξάλλου... Γι' αυτό πρέπει να είμαστε σε θέση να αυτοσχεδιάζουμε. Στην κλασική παιδαγωγική, την οποία και ακολουθεί η πλειονότητα των εκπαιδευτικών, όλα πρέπει να έχουν προσχεδιαστεί στην εντέλεια.

Το ίδιο ισχύει και για το άνοιγμα του σχολείου προς τις οικογένειες, που θα πρέπει να γίνει μέσα σε ένα πολύ καλά καθορισμένο πλαίσιο. Όταν διδάσκα στο νηπιαγωγείο, ένα μικρό αγόρι που δυσκολεύοταν πολύ να μιλήσει είχε καταφέρει να μου πει ότι ο πατέρας του, οδηγός νταλίκας, είχε "ένα ωραίο, γυαλιστερό, κόκκινο φορτηγό". Όταν κατάλαβα, του είπα ότι αυτό ήταν υπέροχο και ότι θα ήθελα πολύ να δω αυτό το φορτηγό. Έτρεξε να το πει στον πατέρα του κι εκείνος ήρθε να με ρωτήσει αν το εννοούσα... Του είπα πως ναι, και ήρθε στην αυλή με αυτό το τεράστιο φορτηγό, για να το δείξει τα παιδιά. Είχαν μαγευτεί από το όχημα του οποίου οι ρόδες ήταν μεγαλύτερες από τα ίδια. Έκανα εκείνη την ημέρα το καλύτερο μάθημα γλώσσας της καριέρας μου. Γιατί για να πουν καθρέφτη, πορτ μπαγκάζ ή φλας ... χρειάστηκε να καταβάλουν τα παιδιά μεγάλες προσπάθειες αρθρώσεως. Άναψαν τα φλας, το δεξί, το αριστερό. Ήμουν πανευτυχής γιατί αποτελεί κι αυτό μέρος και του προγραμματός μου, να τους διδάσκω να ξεχωρίζουν το δεξί από τ' αριστερό. Επιπλέον, το μικρό αυτό αγόρι που ήταν ντροπαλό έγινε ήρωας για μια μέρα. Αυτό είναι σημαντικό για την διαμόρφωση της αυτοεκτίμησης. Και το σχολείο πρέπει επίσης να το διδάξει κανονικά στα παιδιά.

Κείμενο 2 Ο Paulo Freire¹ μιλάει για «τα προσόντα ενός προοδευτικού δασκάλου»

Θα ήθελα να ξεκαθαρίσω ότι τα προσόντα για τα οποία θα μιλήσω, τα οποία θεωρώ απαραίτητα για τον προοδευτικό δάσκαλο, είναι προσόντα που αποκτώνται σταδιακά, μέσα από την καθημερινή πρακτική. Δεν μπορούμε να τα έχουμε εκ γενετής ούτε μπορούν να μας δοθούν με διάταγμα ή ως δώρο. Επίσης, η σειρά με την οποία τα παρουσιάζω εδώ δεν αφορά την αξία τους. Είναι όλα εξίσου αναγκαία για μια προοδευτική εκπαιδευτική πράξη.

Θα αρχίσω με την ταπεινοφροσύνη², χωρίς να υπονοείται με κανένα τρόπο η έλλειψη αυτοσεβασμού, η μοιρολατρία ή η δειλία. Αντίθετα, η ταπεινοφροσύνη προϋποθέτει θάρρος, αυτοπεποίθηση, αυτοσεβασμό και σεβασμό για τους άλλους. Η ταπεινοφροσύνη μας βοηθά να καταλάβουμε μια προφανή αλήθεια: κανείς δεν τα ξέρει όλα. Κανείς δεν τα αγνοεί όλα. Όλοι ξέρουμε κάτι. Όλοι αγνοούμε κάτι. Κάποιος χωρίς ταπεινοφροσύνη δεν μπορεί καν να ακούσει με σεβασμό εκείνους που θεωρεί πολύ κατώτερους του δικού του επιπέδου ικανοτήτων [...]

Μια από τις ελλείψεις που μπορεί να έχει ο εκπαιδευτικός είναι η ανικανότητα να παίρνει αποφάσεις. Μια τέτοια αναποφαστικότητα εκλαμβάνεται από τους μαθητές είτε ως ηθική αδυναμία είτε ως επαγγελματική ανικανότητα. Οι δημοκρατικοί εκπαιδευτικοί δεν πρέπει να ακυρώνουν τον εαυτό τους στο όνομα της δημοκρατικότητάς τους. Αντίθετα, μολονότι δεν μπορούν να πάρουν την αποκλειστική ευθύνη για τη ζωή των μαθητών τους, δεν πρέπει στο όνομα της δημοκρατίας να αποφύγουν την ευθύνη της λήψης αποφάσεων. Παράλληλα, δεν πρέπει να αυθαιρετούν στις αποφάσεις τους [...]

Μολονότι αναγνωρίζω ότι αυτές οι σκέψεις περί προσόντων είναι ανολοκλήρωτες, θα ήθελα επίσης να αναφέρω με συντομία τη χαρά της ζωής, που τη θεωρώ θεμελιώδη αρετή για τη δημοκρατική εκπαιδευτική πρακτική. Εργαζόμαστε για ένα σχολείο – περιπέτεια, ένα σχολείο που πάει μπροστά, που δεν φοβάται να ριψοκινδυνεύει, που απορρίπτει τη στασιμότητα. Είναι ένα σχολείο που σκέφτεται, συμμετέχει, δημιουργεί, μιλά, αγαπά, φαντάζεται, αγκαλιάζει με πάθος και λέει ναι στη ζωή. Δεν είναι ένα σχολείο που σιωπά και παραιτείται.

Κείμενο 3

Στο φίλο που πάει για δάσκαλος

Του Θεσσαλονικιού ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου από την ποιητική του συλλογή «Ο αλλήθωρος».

Μονάχος σου, σε απηλό χωριό απομονωμένος,
δίχως μάνα να σου καρικώνει³ τις κάλτσες, δίχως φίλους
για βόλτα,
τότε θα νιώσεις πως ό,τι πήρες – πήρες· τώρα πρέπει να
δώσεις·

κι αν έχεις πολλά, πολλά θα δώσεις· αν λίγα,
σκέψου τις ώρες που σπατάλησες εδώ κι εκεί.
Παρ' όλες τις τυχόν επιφυλάξεις μου, σε συμβουλεύω
να την κρατήσεις την αγνότητά σου. Βέβαια,
είναι οδυνηρή η εγκράτεια, όταν μάλιστα
η φαντασία οργιάζει· όμως, αν θέλεις
του κόσμου την εκτίμηση, όλο και πρέπει
να ολοκληρώνεσαι στη στέρηση.

Εξόν⁴ απ' τη διδασκαλία στο σχολείο,
κοίτα να κάνεις και καμιά μικρή βιβλιοθήκη,
να 'ρχονται οι νέοι του χωριού και να διαβάζουν.
Στην ενδοχώρα, να εργαστείς. Έτσι προσφέρεις
πολύ περισσότερα απ' τους νεανίσκους της Τσιμισκή⁵.

Ωστόσο κοίτα και την ηθική σου ακεραιότητα:
από έναν νέο δροσερό κι αγνό, κυρίως αγνό,
ιδιότητα δεν έχει η ανθρωπότης τιμιωτέραν.

¹ Βραζιλιάνος παιδαγωγός, κοινωνιολόγος και φιλόσοφος. Στο παιδαγωγικό σύστημα που προτείνει η εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει εκεί όπου οι οικονομικές και οι πολιτισμικές συνθήκες δημιουργούν παγιωμένες καταστάσεις στις οποίες ο λαός χάνει τη φωνή του.

² η ιδιότητα αυτού που δεν υπερεκτιμά τον εαυτό του, που δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στις αδυναμίες του παρά στις δυνατότητές του

³ μπαλώνει, ράβει τις τρύπες

⁴ εκτός

⁵ κεντρικός δρόμος της Θεσσαλονίκης

Κι εν τω μεταξύ θα κρατούμε αλληλογραφία και θα μου στέλνεις φωτογραφίες σου ανάμεσα στα παιδιά του χωριού. Και θα 'μαι, αλήθεια, περήφανος για έναν τέτοιο φίλο.

ΘΕΜΑ Α

A1. Ποιες είναι οι διαφορές του χειραφετημένου σχολείου από το σχολείο που ακολουθεί την κλασική παιδαγωγική; Παρουσίασε τις απόψεις της συνεντευξιαζόμενης (Κείμενο 1) σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Να χαρακτηρίσετε ως σωστές ή λανθασμένες τις ακόλουθες κρίσεις βασισμένοι/βασισμένες στο περιεχόμενο των κειμένων αναφοράς. Να τεκμηριώσετε τις επιλογές σας.

- α) Είναι πιο αποτελεσματικό η εκμάθηση των ρηματικών χρόνων στο σχολείο να γίνεται μέσα από τη χρήση τους σε πραγματικά κείμενα. (Κείμενο 1)
- β) Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι συνεπείς στα λόγια και τις πράξεις τους. (Κείμενο 1)
- γ) Το υψηλό γνωστικό επίπεδο ενός εκπαιδευτικού με ταπεινοφροσύνη δεν του επιτρέπει να συνομιλεί ως ίσος προς ίσο με έναν άνθρωπο χαμηλότερου γνωστικού επιπέδου. (Κείμενο 2)
- δ) Οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο ενός δημοκρατικού σχολείου δεν πρέπει να λαμβάνουν αποφάσεις ατομικά. (Κείμενο 2)
- ε) Ο Φρέιρε ιεραρχεί τα προσόντα του προοδευτικού εκπαιδευτικού από τα περισσότερο στα λιγότερο σημαντικά. (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

B2.

α. Στη 2η παράγραφο της 2ης απάντησης που δίνει η συνεντευξιαζόμενη στο Κείμενο 1 η ίδια προσπαθεί να πείσει με λογικό τρόπο τους δέκτες της. Να δείξετε ένα (1) μέσο με το οποίο το επιχειρεί και να εξηγήσετε τη σύνδεσή του με τον ευρύτερο της στόχο. (μονάδες 6)

β. Να εντοπίσετε τρία (3) σχήματα λόγου που χρησιμοποιεί ο Φρέιρε στο Κείμενο 2 και να εξηγήσετε την πρόθεσή του. (μονάδες 9)

Μονάδες 15

B3. Στην 1η παράγραφο του Κειμένου 2 ο Φρέιρε κάνει χρήση του α' προσώπου. Μεταγράψτε το απόσπασμα ώστε να μην είναι υποκειμενικό (Μονάδες 9). Επισημάνετε δύο (2) από τις γλωσσικές επιλογές που κάνατε κατά τη μετατροπή (μονάδες 3).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σου το θέμα του Κειμένου 3; Απάντησε αξιοποιώντας τρία (3) τουλάχιστον χωρία. Για το ποιητικό υποκείμενο "δεν έχει η ανθρωπότης τιμιωτέραν" ιδιότητα από την αγνότητα. Εσύ ποιο χαρακτηριστικό θεωρείς εξίσου σημαντικό να φέρει ένας εκπαιδευτικός και γιατί; (200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Ο Φρέιρε οραματίζεται "ένα σχολείο που σκέφτεται, συμμετέχει, δημιουργεί, μιλά, αγαπά, φαντάζεται, αγκαλιάζει με πάθος και λέει ναι στη ζωή. Δεν είναι ένα σχολείο που σιωπά και παραιτείται.". Κατά τη γνώμη σου υλοποιείται στο ελληνικό σχολείο κάποια από αυτές τις στοχεύσεις; Ποιες προϋποθέσεις πρέπει, πιστεύεις, να ισχύσουν ώστε το ελληνικό σχολείο να πλησιάσει αυτό το όραμα; Παρουσίασε την απάντησή σου σε ένα άρθρο 400 λέξεων που θα δημοσιευτεί στην τοπική εφημερίδα.

Μονάδες 30